

Айзък Азимов

Вземете клечка кибрит

Пространството беше черно; черно наоколо, във всички посоки. Нищо не се виждаше; нито една звезда.

Но не защото нямаше звезди...

Сега мисълта, че може би няма да има звезди, буквално никакви звезди, смрази кръвта на Пер Хансън. Това бе познатият кошмар, който се таи съвсем подсъзнателно в мозъчната кора на всеки космонавт в открития космос.

Сигурни ли бяхте къде ще попаднете, когато предприехте скока през вселената на тахионите? Времетраенето и количеството на вложената енергия могат да се контролират толкова прецизно, колкото желаете, а фузионистът ви може да е най-добрият в пространството, но принципът на несигурността е всевластен и винаги е възможно, дори неизбежно, да се допусне случаен пропуск.

А при тахионите и съвсем малък пропуск може да означава хиляди светлинни години.

И какво ще стане, ако не се приземите никъде; или се приземите толкова далече, че да няма никаква вероятност нещо да ви подсказе как да определите местоположението си и следователно нищо да не може да ви върне обратно?

„Невъзможно“, казаха учените. Няма място във вселената, от което квазарите да не се виждат, а те са достатъчни, за да определите местоположението си. Освен това рискът, че по време на обикновените скокове чистата случайност ще ви изведе извън галактиката, е само едно на десет милиона, а за разстояния, като да речем, до галактиката Андромеда или Мафей 1, може би едно на квадрилион.

„Исключено“, казаха учените.

И така, когато космически кораб завършва своя скок и се завръща от чудатите парадокси на по-бързите от светлината тахиони към сигурните, добре познати тардиони, от забавени към ускорени протони, трябва да се виждат звезди. И ако все пак те не се виждат, значи сте в облак от прах – това е единственото обяснение. В галактиката или поне във всяка спираловидна галактика има димни зони – както е било някога и на Земята, когато тя била единственият дом на човечеството, а не това, в което се е превърнала сега – грижливо опазван, управляван от сезоните музей за съхранение на живота.

Хансън беше висок и мрачен, с груба кожа, и му предстоеше да разбере онова, което не знаеше за свръхкорабите, кръстосващи надлъж и шир галактиката и съседните ѝ зони – с изключение, разбира се, на тайните на фузионистите. Сега беше сам в капитанското отделение, така,

както обичаше. Под ръка му беше всичко необходимо, за да се свърже с който и да било мъж или жена на кораба, а също така и с резултатите от всеки апарат и уред и невидимото му присъствие го радваше.

Въпреки това сега не бе доволен от нищо. Той изключи контакта и попита:

– Нещо ново, Строс?

– В звезден куп сме – чу се гласът на Строс. (Хансън не включи видеоапаратурата – това би означавало да открие лицето си, а той предпочиташе да не показва раздразнения си и угрижен вид.)

– Най-малкото – продължи Строс – прилича на звезден куп по нивото на радиацията, която улавяме в далечните инфрачервени и микровълнови обхвати. Бедата е в това, че просто не можем да определим координатите, така че да установим къде точно се намираме. И няма никаква надежда.

– Нищо в светлинния лъч?

– Абсолютно нищо. Дори и в близкото инфрачервено пространство. Облакът прах е гъст като боза.

– Колко е голям?

– Не мога да разбера.

– Можеш ли да прецениш какво е разстоянието до най-близкия му край?

– Не, дори и по отношение на величината. Може да бъде една светлинна седмица. А може и десет светлинни години. Абсолютно по никакъв начин не може да се разбере.

– Говори ли с Вилукис?

Строс отговори с кратко „Да“.

– Какво казва той?

– Почти нищо. Сърди се. Естествено, приема го като лична обида.

– Разбира се – Хансън безшумно въздъхна. Фузионистите са като децата; и понеже на тях принадлежи романтичната роля в открития космос, са разглезени. После продължи:

– Предполагам, обяснил си му, че подобни неща са непредсказуеми и винаги могат да се случат.

– Да, обясних му. И той ми отговори, както можеш да се досетиш: „Не и на Вилукис“.

– Е, да, но все пак му се случи. Не мога да говоря с него. Каквото и да кажа, ще се изтълкува само като опит да го командвам и после няма да можем да измъкнем нищо повече от него. Няма ли да задейства фузионната тръба?

– Казава, че не можело. Щяла да се повреди.

– Как може да се повреди магнитно поле?

Строс изсумтя.

– Това не му го казвай. Ще ти обясни, че фузионната тръба не е само магнитно поле и после ще изкара, че се опитваш да го подценяваш.

– Да, знам. И така, слушай, използвай всеки и всичко за облака. Трябва да има някакъв начин да установим предполагаемата посока и разстоянието до най-близкия му край. – Той прекрати връзката.

И тогава Хансън смръщено погледна в главното направление.

Най-близкият край. Съмняваше се, че при скоростта на кораба (по отношение на околната среда) ще се осмелят да изразходват енергията, необходима за пълна промяна на курса.

Бяха започнали скока във вселената на тардионите с половината от скоростта на светлината по отношение на ядрото на галактиката и излизаха от него (естествено) със същата скорост. В това винаги се криеше известен риск. Все пак да предположим, че, завръщайки се, попаднете в непосредствена близост до някоя звезда и се насочвате към нея с половината от скоростта на светлината.

Теоретиците отричат такава възможност. По пътя на логиката не може да се очаква скокът да ви отведе в опасна близост до масивно тяло. Така твърдяха учените. Именно гравитационните сили, които участвуват в скока и се използват за прехода от тардиони в тахиони и отново в тардиони, действуват отблъскващо. В същност именно случайното влияние на една чиста гравитационна сила, което не може да се изчисли до най-малката подробност, обяснява до голяма степен несигурността при скока.

Освен това, казаха те, доверявайте се на инстинкта на фузиониста. Добрият фузионист никога не греши.

Въпреки че такъв фузионист ги накара да скочат в облак.

– Е, това ли било. Винаги се случва. Няма значение. Знаете ли колко разредени са повечето облаци. Дори не разбирате, че сте в облак.

(Но не и в този облак, професоре.)

– В действителност облациите са полезни за вас. Не е необходимо загребващите устройства да работят дълго и усилено, за да поддържат процеса и натрупването на енергия. (Но не и този облак, професоре.)

– Добре тогава, разчитайте на фузиониста да намери изход.

(А ако няма изход?)

Хансън се смути от последната си мисъл. Постара се да я пропъди. Но как да пропъдиш нещо, което кънти в главата ти?

Самият Хенри Строс, астроном на кораба, беше в състояние на депресия. Ако беше станала истинска катастрофа, това можеше да се приеме. Никой от екипажа на свръхкорабите не може напълно да изключи възможността за катастрофа. Подготвен си за това, или пък се опитваш да бъдеш. Макар че за пътниците е по-тежко, разбира се.

Но когато катастрофата е погълнала онова, за което си отдал всичките си сили, за да го наблюдаваш и проучиш, и когато разбираш, че именно професионалното откритие на целия ти живот те погубва...

Той въздъхна тежко.

Беше едър мъж с оцветени контактни лещи и те придаваха фалшив блясък и цвят на очи, които иначе напълно биха подхождали на една безцветна личност.

Капитанът не можеше да направи нищо. Капитанът-автократ можеше да диктува всичко на кораба, но фузионистът винаги се е подчинявал само на собствените си закони. Дори за пътниците (помисли той с отвращение) фузионистът е властелинът на пространството и всеки друг става незначителен в сравнение с него.

Въпрос на търсене и предлагане. Компютрите могат да изчислят с точност количеството и времетраенето на вложената енергия, точното място и посока (ако „посока“ означава нещо при прехода от тардиони към тахиони), но възможността за грешка е огромна и само надарен фузионист може да я намали. Никой не знае откъде идва талантът на един фузионист – той се ражда с него, не се създава. А фузионистите знаят, че притежават такава дарба и всеки спекулира с това.

Вилукис не беше лош фузионист – макар че те никога не постигаха много. Той и Строс си говореха, независимо че Вилукис отне без усилия най-хубавата пътничка на кораба, след като Строс я беше забелязал пръв. (Това беше някак си част от върховните права на фузиониста при полет.)

Строс се свърза с Антон Вилукис. Връзката се позабави и когато се осъществя, Вилукис изглеждаше раздразнен, объркан, с натъжени очи.

– Как е тръбата? – учтиво попита Строс.

– Мисля, че я затворих навреме. Прегледах я и не открих повреда.

Сега – погледна се той – трябва да се изчисти.

– Добре поне, че не е засегната.

– Но не можем да я използваме.

– Бихме могли, Вил – възрази Строс многозначително. – Не знаем

какво ще стане там навън. Ако тръбата беше повредена, нямаше да има значение, но при това положение, ако облакът се изчисти...

– Ако, ако, ако. Ще ти кажа аз на тебе едно „ако“. Ако вие, глупавите астрономи, знаехте, че този облак е тук, можех да го избягна.

Това бе напълно неуместно и Строс не се хвана на въдицата. А продължи:

– Може да се разнесе.

– Какво показват анализите?

– Лоши са, Вил. Това е най-гъстият хидроксиден облак, наблюдаван някога. Доколкото знам, няма друго място в галактиката, където концентрацията на хидроксил да е толкова висока.

– И никакъв водород?

– Малко водород, разбира се. Около пет процента.

– Недостатъчно – отсече Вилукис. – Там има и нещо друго, не само хидроксил. Нещо, което ми причини повече неприятности, отколкото хидроксила. Определихте ли го?

– О, да. Формалдехид. Има повече формалдехид, отколкото водород. Разбираш ли какво означава това, Вил? Някакъв процес е довел до концентрация на кислород и въглерод в пространството в нечувани количества – достатъчни, за да изразходват водорода в обем от кубически светлинни години може би. Не знам и не мога да си представя нищо, което би могло да го обясни.

– Какво се опитваш да кажеш, Строс? Нима намекваш, че това е единственият по рода си облак в пространството и аз съм толкова глупав, че да кацна в него?

– Съвсем не, Вил. Не си чул от мене такова нещо, просто казвам онова, което чуваш. Но Вил, разчитаме на теб да ни измъкнеш. Не мога да повикам помощ, защото не мога да насоча свръхлъчите, без да знам къде сме: не мога да определя къде сме, защото не забелязвам никакви звезди.

– А аз не мога да използвам фузионната тръба, но защо аз трябва да бъда виновникът? Ти също не можеш да се справиш със задачата си, и така, защо фузионистът да бъде винаги виновникът? – Вилукис кипеше. – Строс, от теб зависи, именно от теб. Кажи ми, къде да отведе кораба, за да намеря водород? Кажи ми, къде е края на облака? По дяволите края на облака; намери ми края на хидроксил-формалдехидната история.

– Де да можех – отвърна Строс, – но до този момент не мога да открия нищо друго освен хидроксил и формалдехид навсякъде, където

сондирам.

– Не можем да сливаме ядрата на тези елементи.

– Знам.

– Е, добре – избухна Вилукис, – ето един пример защо е неправилно правителството да се опитва да прокара закон за свръхсигурност, вместо да остави това на фузиониста, който да преценява на място. Ако имахме мощност за двоен скок, нямаше да има проблеми.

Строс знаеше много добре какво точно искаше да каже Вилукис. Винаги е съществувала тенденция да се пести време, като се извършат два скока непосредствено един след друг, но ако един крие някаква неизбежна несигурност, два последователни я увеличават многократно и дори и най-добрият фузионист не може да се справи. Увеличената грешка почти винаги удължава много общото времетраене на пътуването.

В свръхнавигацията съществува строгото правило, че е необходим цял ден за пътуване между скоковете – но за предпочитане с три дни. Така има достатъчно време да се подготви следващият скок с необходимото внимание и предпазливост. С цел да се избегне нарушаването на това правило, всеки скок се извършва при условия, които оставят запас от енергия, недостатъчен за втори скок. Поне за известно време загребващите устройства трябва да събират и да компресират водород, да сливат ядрата и да натрупват енергия, която нараства до старта на скока. И обикновено е необходим най-малко един ден, за да се събере достатъчно за осъществяване на скока.

Строс каза:

– Колко енергия не ти достига, Вил?

– Не много. Толкова. – Вилукис показа с палец и показалец към пет-шест милиметра. – Въпреки това не стига.

– Много лошо – глухо каза Строс. Запасите от енергия се записваха и контролираха, но дори и при това положение се знаеше, че фузионистите нагласяват данните така, че винаги да имат известна резерва за втория скок.

– Сигурен ли си? – попита той. – Да предположим, че включиш и аварийните генератори, че изключиш светлините...

– И въздушната циркулация, и уредите, и хидропоничната апаратура. Знам. Знам. За всичко съм се сетил и пак няма да успеем. Ето ти пак глупавата мярка за сигурност при двойния скок.

Строс все още успяваше да се съдържа. Знаеше, всеки знаеше, че именно Сдружението на фузионистите беше измислило тази мярка. Двойният скок, за който капитанът понякога настояваше, в повечето

случаи разстройваше фузиониста. Но така поне имаше едно предимство. При задължителната обиколка преди всеки следващ скок оставаше поне седмица, докато пътниците започнат да стават неспокойни и подозрителни, а през това време нещата могат и да се оправят. За сега нямаха изгледи за успех. Той попита:

– Сигурен ли си, че не можеш да направиш нищо; да филтрираш някои от примесите например?

– Да ги филтрирам! Че това не са примеси – те са всичко. Водородът е примес тук. Слушай, ще имам нужда от половин милиард градуса, за да смеси атомите на въглерода и кислорода; вероятно дори и цял милиард. Това не може да стане и аз няма и да опитвам. Ако моят опит излезе несполучлив, вината ще падне върху мен, а аз не мога да понеса това. Ти си този, който може да ме заведе при водорода. Просто закарай кораба до водорода. Не ме интересува за колко време ще стигнем.

Строс отвърна:

– Няма как да увеличи скоростта при тази гъстота на средата, Вил. И при половината от скоростта на светлината сигурно ще се наложи да кръстосваме цели две години, а дори и двадесет.

– В такъв случай ти намери изход. Или капитанът.

Строс прекъсна връзката отчаян. Не е възможно да се води разумен разговор с фузионист. Беше чувал за предлаганата теория (и то съвсем сериозно), че многократните скокове увреждат мозъка. При скока всеки тардион в обикновената материя трябва да бъде превърнат в еквивалентен тахион и отново в първоначалния тардион. Дори при най-малкото несъвършенство на двойното превръщане последствията ще се проявяват, естествено, първо в мозъка, най, най-сложната частица от материята, която някога е извършвала такъв преход. Разбира се, вредните факти никога не са показвани експериментално и, изглежда, че нито един ранг офицери на свръхкорабите не е влошил качествата си с течение на времето повече от нормалното при стареенето. Но вероятно онова нещо в умовете на фузионистите, което именно ги прави фузионисти и им позволява, водени само от интуицията си, да надминават най-добрите компютри, е изключително сложно и изключително уязвимо.

Глупости. Нищо подобно. Фузионистите са просто разглезени.

Поколеба се. Трябваше ли да потърси връзка с Черил? Ако някой изобщо можеше да оправи работата, това беше той. Когато бебето Вил е залъгано както трябва, може и да помисли как да задейства фузионните тръби независимо от наличието на хидроксил.

Наистина ли вярваше, че Вилукис можеше при каквито и да било

обстоятелства? Или се опитваше да избегне мисълта за дългогодишно пътешествие? Разбира се, свръхкорабите бяха подготвени и за това по принцип, но то не бе се случвало никога и екипажите, а още по-малко пътниците, навярно не бяха подготвени за това.

Но ако наистина разговаря с Черил, какво би могъл да й каже така, че да не прозвучи като заповед за прелъстяване? Беше изминал само ден, а той все още не бе готов да сводничи за един фузионист.

Почакай. Поне за малко.

Вилуикс се намръщи. Почувствува се по-добре след банята и беше доволен, че се държа твърдо със Строс. Строс не беше лош, но като всички тях („тях“, капитанът, екипажът, пътниците, всички глупави нефузионисти във вселената) искаше да снесе от себе си отговорността. Да я стовари цялата върху фузиониста. Това е много стар номер, но на фузионист като него няма да мине.

Всички приказки за дългогодишно пътуване бяха опит да го сплашат. Ако помислеха сериозно, можеха да определят границите на облака и все някъде щеше да има близък край. Пресилено беше да смятат, че са попаднали точно в центъра му. Разбира се, ако бяха близо до единия край и се отпращаха към другия...

Вилуикс се изправи и се протегна. Беше висок, с надвиснали над очите вежди.

Да допуснем, че пътуването наистина продължи с години. Нито един свръхкораб не е обикалял толкова дълго. Най-продължителното пътуване беше осемдесет и осем дни и тринадесет часа, когато някакъв кораб се оказа в неблагоприятно положение спрямо дифузна звезда и се наложи да се оттегля със скорост, която достигна до 0,9 от скоростта на светлината, докато стане възможно да се извърши скокът.

Оцеляха и обиколката продължи три месеца. Естествено, двадесет години...

Но това е невъзможно.

Сигналната лампа проблесна три пъти, преди да я забележи. Ако капитанът идваше да го види лично, щеше да си тръгне по-бързо, отколкото беше дошъл.

– Антон.

Гласът беше мек, настоятелен и раздразнението му се поразсея. Той остави вратата да се прибере в гнездото си и Черил влезе. След нея вратата отново се затвори.

Тя беше на около двадесет и пет години, имаше зелени очи, волева брадичка, тъмночервена коса и великолепна фигура, която подчертаваше. Каза:

– Антон, нещо не е наред ли?

Вилукис не беше толкова изненадан, за да признае подобно нещо. Дори фузионистът знаеше, че нищо не бива да разкрива предварително на пътниците.

– Съвсем не. Какво те кара да мислиш така?

– Един от пътниците твърди това. Казва се Мартанд.

– Мартанд? Какво знае? – И добави подозрително: – И работа ли ти е да слушаш някакъв глупав пътник? Как изглежда?

Черил се засмя тъжно.

– Просто ме заговори в салона. Трябва да е около шестдесетте и съвсем безобиден, макар че според мен не би искал да бъде такъв. Така или иначе, няма значение. Не се виждат звезди. Всеки го забелязва, а Мартанд каза, че това е важно.

– Така ли? Просто преминаваме през облак. В галактиката има много облаци и свръхкорабите непрекъснато преминават през тях.

– Да, но Мартанд твърди, че обикновено се виждат звезди дори и в облак.

– Какво знае той? – повтори Вилукис. – Познавач ли е на открития космос?

– Не – призна Черил. – В същност, мисля, че това е първото му пътуване. Но, изглежда, знае много.

– Едва ли. Слушай, иди при него и му кажи да си затваря устата. За подобни неща може да го изолираме. И ти също не повтаряй такива истории.

Черил наклони главата си на една страна.

– Честно казано, Антон, говориш, като че ли има нещо нередно. Този Мартанд, името му е Луис Мартанд, е интересен човек. Учител е на осми клас в общообразователното училище.

– Основен учител? За бога, Черил.

– Би трябвало да се вслушаш в думите му. Казва, че да преподаваш на деца е една от малкото професии, при които трябва да знаеш по малко за всичко, защото децата задават въпроси и улавят грешките.

– Е, в такъв случай може би твоята специалност би трябвало да бъде също да откриваш грешки. Сега, Черил, отиди и му кажи да млъкне, или ще отида аз.

– Добре, но преди всичко вярно ли е, че преминаваме през

хидроксилен облак и че фузионната тръба е затворена?

Вилукис отвори и затвори уста. Мина доста време, преди да попита:

– Кой ти каза това?

– Мартанд. А сега отивам.

– Не – отсече Вилукис. – Почакай малко. На колко други пътници Мартанд разказа всичко това?

– На никого. Каза, че не иска да всява паника. Предполагам, че аз бях случайно там, когато това му хрумна, и не можеше да не го сподели.

– Знае ли, че ме познаваш?

Черил леко свъси чело.

– Мисля, че споменах нещо такова.

Вилукис изсумтя.

– Не предполагаш ли, че този луд старец, на когото си попаднала, е решил да опита да ти покаже колко е велик. Той иска да смае мен, но чрез теб.

– Нищо подобно – отговори Черил. – В същност той изрично ме помоли да не ти казвам нищо.

– Знаейки, разбира се, че ще дойдеш при мен веднага.

– С каква цел?

– За да ме изложи. Знаеш ли какво означава да бъдеш фузионист? Да те ненавижда всеки, да бъде срещу теб, защото си толкова необходим, защото ти...

Черил каза:

– Но какво общо има всичко това? Ако Мартанд е сгрешил, какво може да те изложи? А, ако е прав... Прав ли е, Антон?

– Е, добре, какво точно каза той?

– Естествено, не съм сигурна, че мога да си спомня всичко – каза Черил замислено. – Всичко стана след като привършихме скока, по-точно няколко часа след него. Тогава пътниците говореха само за това, че не се виждат звезди. В салона смятаха, че скоро би трябвало да последва нов скок, иначе какъв е смисълът от пътуване в открития космос без гледка. Разбира се, знаехме, че трябва да пътуваме поне един ден. Тогава влезе Мартанд, видя ме и се приближи да поговори с мен. Мисля, че ме харесва.

– А аз едва ли го харесвам.

– Казах му, че е доста скучно, като не се вижда нищо, а той – че това ще продължи още известно време и гласът му беше разтревожен. Естествено, попитах го защо говори така и той каза, че фузионната тръба е

изключена.

– Кой му е казал това? – попита Вилукис.

– Обясни ми, че в една от мъжките тоалетни преди се чувало тихо бърмчене, а сега било престанало. Каза още, че на едно място в шкафа в игралната зала, там където стои шахът, стената била загрята от фузионната тръба, а същото място сега било студено.

– Тези ли са всичките му доказателства?

Черил не му обърна внимание и продължи:

– Според него не се виждат звезди, защото сме в облак от прах и фузионните тръби вероятно са спрели, тъй като нямало достатъчно водород в облака. Каза, че по всяка вероятност нямало достатъчно енергия, за да се предприеме нов скок и ако търсим водород, можело да се наложи да обикаляме с години, докато се измъкнем от облака.

Вилукис свирепо сви вежди.

– Той всява паника. Знаеш ли какво...

– Не. Заръча ми да не казвам на никого, защото това щяло да предизвика паника, а можело и да се размине. Каза ми го просто, защото току-що го беше разбрал, беше много развълнуван и трябваше да говори с някого, но ме увери, че изходът е лесен и че фузионистът навярно знае какво да прави, така че изобщо няма за какво да се безпокоим. Но ти си фузионистът и сметнах, че трябва да попитам дали е прав за облака и дали наистина си се погрижил за това.

Вилукис каза:

– Твоят основен учител не знае нищо. Стой настрана от него. Хм, каза ли ти какъв е неговият така наречен лесен начин?

– Не. Трябваше ли да го попитам?

– Не. Защо да го питаш? Какво може да знае той. – И веднага добави: – Добре, попитай го. Любопитен съм какво има пред вид този идиот. Попитай го.

Черил кимна.

– Спокойно мога да го попитам. В беда ли сме?

Вилукис отвърна кротко:

– Остави това на мен. Не сме в беда, докато аз не кажа.

Дълго гледа затворената врата, след като тя излезе. Беше и ядосан, и разтревожен. Какво целеше този Луис Мартанд, този основен учител със сполучливите си догадки?

Ако накрая пътуването наистина се проточи, на пътниците ще трябва да се съобщи внимателно, иначе никой няма да го преживее. Ако Мартанд го раздрънка на всеки, който надава ухо...

Вилукис шракна и изключи комбинацията за повикване на капитана почти ожесточено.

Мартанд беше слаб и спретнат. Устните му сякаш бяха готови да се разтворят в усмивка, макар че лицето и поведението му издаваха вежлива сериозност; такава сериозност, която преливаше в очакване, като че ли той все изчакваше събеедника си да му съобщи нещо наистина важно.

Черил му каза:

– Разговарях с мистър Вилукис. Както ви е известно, той е физионистът. Разправих му всичко, което научих от вас.

Мартанд изглеждаше изненадан и поклати глава.

– Страхувам се, че не е трябвало да го правите.

– Той наистина изглеждаше недоволен.

– Естествено. Физионистите са много чувствителни и не обичат да им се месят външни лица.

– Усетих го веднага. Но той ме увери, че няма нищо тревожно.

– Разбира се – съгласи се Мартанд, взе ръката ѝ и след като я погали успокоително, я задържа в своята. – Казах ви, че има лесен изход. Вероятно сега го търси. И все пак сигурно ще мине доста време, докато се сети.

– Докато се сети за какво? – попита тя и после продължи по-сърдечно: – Защо той да не се сети, щом вие сте се досетили?

– Но както знаете, той е специалист, скъпа моя госпожице. Специалистите мислят по специалността си и трудно се откъсват от нея. А ще се отнася до мен, аз просто не съм в състояние да следвам шаблона. Когато демонстрирам нещо пред класа, в повечето случаи ми се налага да импровизирам. Досега не съм бил в училище, което да разполага с миниатюрен атомен реактор, и ми се е случвало да скалпвам газов термоелектрически генератор, когато сме били на излети.

– Какво е това газ? – попита Черил.

Мартанд се засмя. Изглеждаше доволен.

– Виждале ли? Хората забравят. Газта е вид запалителна течност. Още по-примитивен източник на енергия, който ми се е налагало да използвам много пъти, е огънят, който се разпалва чрез триене на дърво. Натъквали ли сте се някога на такова нещо? Взимате клечка кибрит...

Черил не разбираше нищо и Мартанд снизходително продължи:

– Добре, няма значение. Опитвам се да ви внуша идеята, че вашият

фузионист трябва да се досети за нещо по-примитивно от сливането на ядра и това ще му отнеме известно време. А аз съм свикнал да работя с примитивни методи. Например знаете ли какво е това там навън?

Той посочи илюминатора, в който не се виждаше нищо и беше толкова безинтересен, че салонът всъщност бе безлюден.

– Облак. Облак от прах.

– Да, но какъв? Водородът е единственият елемент, който се среща навсякъде. Той е основният елемент на вселената и свръхкорабите зависят от него. Нито един кораб не може да носи достатъчно гориво, за да извършва многократни скокове или за да увеличава скоростта си почти до скоростта на светлината и после отново да я намалява. Трябва да загребваме горивото от пространството.

– Знаете ли, че това винаги ме е учудвало. Мислех, че откритият космос е празен.

– Почти празен, мила моя, и това „почти“ е вече много. Когато пътувате със скорост сто хиляди мили в секунда, можете да загребвате и да компресирате доста водород, дори ако има само няколко атома в кубически сантиметър. Но дори тези малки количества водород при постоянна фузия осигуряват цялата необходима енергия. Водородът в облаците е обикновено дори по-концентриран, но примесите могат да причинят неприятности, както в този случай.

– Откъде знаете, че в облака има примеси?

– Ако нямаше, защо мистър Вилукис е затворил фузионната тръба? След водорода най-често срещаните елементи във вселената са хелий, въглерод и кислород. Щом фузионните помпи са спрели, това показва, че има недостиг на гориво, което в случая е водород, и че се е появило нещо, което може да повреди сложната фузионна система. Не може да е хелият, който е безвреден. Вероятно има хидроксилни групи, някаква кислородно-водородна комбинация. Разбирате ли?

– Мисля, че да – отвърна Черил. – Имам обща представа за нещата от общообразователното училище и нещо си припомням. Прахът наистина представлява хидроксилни групи, прикрепени към твърди прахообразни частици.

– Или свободни в газообразно състояние. Ако е в умерени количества, дори хидроксилът не е много опасен за фузионната система, но въглеродните съединения са опасни. Най-вероятно е да има формалдехид и мисля, че е в съотношение почти едно към четири хидроксила. Разбирате ли сега?

– Не – призна Черил.

– Такива съединения не подлежат на фузии. Ако ги нагреее до няколко стотици милиона градуса, те се разпадат на отделни атоми и концентрацията на въглерод и кислород просто ще повреди системата. Но защо да не ги използваме при обикновена температура? Под налягане хидроксилът ще се свърже с формалдехида и химичната реакция ще е безвредна за системата. Сигурен съм, че един добър фузионист поне може така да измени системата, че да извърши химичната реакция при стайна температура. Енергията от реакцията може да се събира, докато се натрупа достатъчно за нов скок.

Черил каза:

– Изобщо нищо не разбирам. Химическите реакции произвеждат съвсем малко количество енергия в сравнение с фузията.

– Съвършено права сте, мила. Но на нас не ни трябва много. Предишният скок почти изчерпа енергията, необходима за непосредствен втори скок – такива са правилата. Но аз се обзалагам, че вашият приятел, фузионистът, се е погрижил да липсва минималното възможно количество енергия, фузионистите обикновено така правят. Този малък недостиг може да се събере чрез обикновени химически реакции. И тогава, след като излезем от облака, ще попълним енергийните си резервоари, като пътуваме около седмица и можем да продължим безпрепятствено. Естествено... – Мартанд повдигна вежди и сви рамене.

– Да?

– Естествено – продължи Мартанд, – ако по някакви причини мистър Вилукис се забави, може да последват неприятности. Преди скока всеки изминат ден се изразходва енергия за нормалния живот на кораба и ако продължава така, след време химичните реакции няма да могат да набавят нужната за втори скок енергия. Надявам се, че той няма да се бави дълго.

– Но защо не му кажете? Още сега.

Мартанд поклати глава.

– Да кажа на фузионист!? Не бих могъл да го направя, скъпа.

– Тогава ще му кажа аз.

– Не. Несъмнено той сам ще се сети. Дори бих се обзаложил с вас, скъпа. Предайте му точно каквото ви казах, а също и че той вече се е досетил и че фузионната тръба работи. И, разбира се, ако съм бил прав...

Мартанд се усмихна. Черил също.

– Ще видя – отговори тя.

Мартанд замислено я проследи, с поглед, докато тя бързо се отдачаваше и мислите му не бяха изцяло заети с предполагаемата реакция

на Вилукис.

Не беше изненадан, когато като изпод земята изникна един от охраната на кораба и заяви:

– Моля елате с мен, мистър Мартанд.

Мартанд промълви:

– Благодаря, че ме оставихме да довърша. Опасявах се, че ще ми попечите.

Изминаха повече от шест часа, преди да разрешат на Мартанд да се срещне с капитана. Неговото задържане (както той го възприе) представляваше изолиране, но не строго и когато видя капитана, той изглеждаше уморен и не особено враждебно настроен.

Хансън каза:

– Докладвано ми беше, че разпространявате слухове с цел да предизвикате паника сред пътниците. Това е сериозно обвинение.

– Говорих само с един пътник, сър, и то нарочно.

– И ние разбрахме това. Веднага ви поставихме под наблюдение и имам доста изчерпателни сведения за разговора ви с мис Черил Уингър. По-точно за втория ви разговор по въпроса.

– Да, сър.

– Защо не отидохте при Вилукис лично?

– Съмнявам се, че щеше да ме изслуша, сър.

– Или при мен?

– Може би щяхте да ме изслушате, но как щяхте да предадете информацията на мистър Вилукис? Самият вие трябваше да прибегнете до мис Уингър. Фузионистите са големи чешити.

Капитанът кимна разсеяно.

– Какво очаквахте да стане, след като мис Уингър предаде информацията на мистър Вилукис?

– Надявах се, че ще бъде по-малко мнителен към нея, отколкото към всеки друг; че ще се почувствува по-малко оскърбен. Надявах се да се изсмее и да каже, че всичко това е много просто и идеята отдавна му е хрумнала, че наистина загребващите устройства вече работят, за да подпомагат химическата реакция. А след като отпрати мис Уингър, което предполагах, че ще направи бързо, ще задвижи загребващите устройства и ще ви докладва, без да споменава нито мен, нито мис Уингър.

– Не мислехте ли, че ще отхвърли предложението ви като неприложимо?

– Съществувахте и такава опасност, но това не стана.

– Как разбрахте?

– Половин час след като ме задържаха, светлините в стаята, където бях, намаляха чувствително и не се засилиха повече. Предположих, че енергийните разходи на кораба са сведени до минимум и че Вилукис използва всичко, за да може химическата реакция да осигури достатъчно енергия за старта.

Капитанът се смръщи.

– Кое ви даде основание да смятате, че може да си играете така с мистър Вилукис? Сигурно никога друг път не сте имали работа с фузионисти, нали?

– Но аз преподавам на осми клас, капитане. Работил съм с други деца.

За миг лицето на капитана застина. После бавно се отпусна в усмивка.

– Харесвате ми, мистър Мартанд – призна той, – но това няма да ви помогне. Очакванията ви се сбъднаха – поне доколкото аз мога да съдя, и то точно така, както сте се надявали. Но разбирате ли какво стана по-късно?

– Ще разбере, ако ми кажете.

– Мистър Вилукис трябваше да прецени вашето предложение и да реши дали е практично. Наложих се да направя няколко внимателни корекции на системата, за да могат да се извършат химическите реакции, без да се осуети възможността за бъдещи фузии. Налагах се да определя степента на максималната сигурност за системата: количеството натрупана енергия, което да се съхрани; точката, при която може да се опита безопасно запалване; видът и естеството на скока. Всичко трябваше да се извърши бързо и само фузионист можеше да го направи. Но не всеки фузионист може да се справи – мистър Вилукис е изключителен дори и за фузионист. Разбирате ли?

– Прекалено добре.

Капитанът погледна часовника на стената и включи илюминатора си. Навън бе черно както през по-голямата част на двата дни.

– Мистър Вилукис ме уведоми за часа, когато ще опита да предприеме старта за скока. Той смята, че ще успее и аз вярвам на правилната му преценка.

– Ако не успее – забележа Мартанд мрачно, – ще се озовем в предишното си положение, но без енергия.

– Разбирам – отвърна Хансън, – и тъй като вие може да чувствувате

известна отговорност, защото подхвърлихте тази идея на фузиониста, помислих, че може би искате да изживеете напрегнатите минути, които ни предстоят.

Сега и двамата мълчаха, наблюдаваха екрана, докато преминаваха първо секунди, а после и минути. Хансън не уточни крайния срок и Мартанд по никакъв начин не можеше да разбере нито колко остава до него, нито дали не беше минал. Той можеше само набързо да премества погледа си върху лицето на капитана, което запазваше заучената си безизразност. И тогава настъпи онова странно вътрешно потръпване, което почти мигновено изчезна като спазъм в стомаха. Бяха извършили скока.

– Звезди – промълви Хансън с дълбоко задоволство. Илюминаторът грейна от звезди и в този момент Мартанд не си спомняше по-хубава гледка през живота си.

– И на секундата – добави Хансън. – Великолепно. Сега нямаме енергия, но след една, най-много до три седмици ще заредим отново, а през това време пътниците ще могат да гледат.

От облекчение Мартанд се почувствува твърде слаб, за да говори.

Капитанът се обърна към него:

– А сега, мистър Мартанд... Идеята ви беше ценна. Може да се спори дали тя спаси кораба и пътниците. Може да се спори дали мистър Вилукис сам скоро щеше да се досети. Но всякакви аргументи отпадат, тъй като вашето участие не може да стане известно в никакъв случай. Мистър Вилукис се справи с голямата задача, която изискваше просто виртуозност, дори ако имаме пред вид, че вие поставихте началото. Той ще бъде похвален за това и ще му бъдат оказани големи почести. Вие няма да получите нищо.

Мартанд помълча за миг, после каза:

– Разбирам. Фузионистът е незаменим, а аз не влизам в сметката. Ако гордостта на мистър Вилукис бъде и най-малко наранена, за вас той ще бъде безполезен, а вие не можете да си позволите да го загубите. А аз – нека бъде както искате. Довиждане, капитане.

– Не е точно така – възрази капитанът, – не можем да ви вярваме.

– Нищо няма да кажа.

– Може да не възнамерявате, но всичко се случва. Не можем да рискуваме. До края на полета ще бъдете под домашен арест.

Мартанд се навъси:

– Защо? Аз спасих вас и проклетия ви кораб, и вашия фузионист.

– Именно поради това. Защото го спасихте. Така става.

– Къде е справедливостта?

Капитанът бавно поклати глава:

– Признавам, че справедливостта е дефицитна стока и понякога прекалено скъпа, за да си я позволим. Вие не можете дори да се върнете в стаята си. Няма да срещнете никого през останалото време от пътуването.

Мартанд потърка с пръст брадата си:

– Навярно не трябва да ви разбирам буквално, капитане?

– Страхувам се, че да.

– Но тук има и друг човек, който може да проговори – случайно и непредумишлено. По-добре поставете и мис Уинтър под домашен арест.

– И да удвоя несправедливостта?

– Нещастieto се понася по-леко в компания – каза Мартанд.

И капитанът се усмихна.

– Може би имате право – съгласи се той.

КРАЙ

© 1972 Айзък Азимов
© 1983 Малвина Стоянова, превод от английски

Isaac Asimov
Take a Match, 1972

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1176>]